

Stootles en ballen



Ik was dik aan het verliezen. Met biljarten. En na de zoveelste faliekant mislukte stoot wierp ik de keu op het groene laken, ik was het zat en had zin mijn zeer getalenteerde biljarttegenstander te lijf te gaan. Bijna smeed ik hem de ivoren ballen in het gezicht. Naast talent had hij thuis ook een mooi, duur wedstrijdbiljart om op de oefenen. Bovendien had hij veel meer lessen gehad dan ik en bezat ie scherpere ogen. Ongelijkheid ten top. 'Ga met een echte tegenstander een balletje stoten', riep ik hem nog woedend na. Hij liep snel weg, we hadden bijna slaande ruzie.

Oorlogen en revoluties komen maar al te vaak voort uit ongelijkheid.

Aristoteles, die geluk omschreef als 'een bloeiend leven', pende het al op papyrus neer: 'Ongelijkheid zorgt vroeg of laat altijd voor verzet, opstand en revolutie.' Karl Marx, *a commie*, dacht er ook zo over. Groeiende ongelijkheid verwachtte hij, leidt tot een opstand van de 'arbeiders aller landen'.

Nou, zover is het nog niet gekomen, maar zelfs vanuit onverwachte hoek komt het geluid dat het snel afgelopen moet zijn moet de toenemende ongelijkheid om grote strijd te voorkomen. De topman van Amazon, Nick Hanauer, een steenrijke man met meerdere miljarden op de bank, waarschuwt ertegen: 'Tenzij ons beleid radicaal verandert, zal de middenklasse verdwijnen en gaan we terug naar het Frankrijk van eind achttiende eeuw. Van vóór de Revolutie.' Hij voegt er dreigend aan toe: 'Geen enkele samenleving, ooit, heeft het huidige niveau van ongelijkheid immers overleefd zonder een politiestaat te worden of een bloedige revolutie uit te lokken.' Dat er in het Amerika van nu sprake is van een grote ongelijkheid is een terechte constatering. De ongelijkheid in de VS is nu zelfs groter dan in de oude, op slavernij gebaseerde economie van het Romeinse Rijk. Zo erg is het in Nederland (nog) niet.

Thomas Piketty, wie kent hem nie, een hedendaagse Franse econoom stelde op basis van uitgebreid onderzoek vast dat de kloof tussen arm en rijk overal ter wereld buitenproportioneel toeneemt. De onderste helft van de bevolking in bijna elk westerse land bezit niets. Ze hebben of meer schulden dan bezittingen of het balanceert ongeveer op nul. Hij concludeert voorts dat de ongelijkheid vooral een zorg is van hoogopgeleide mensen die bovenmodaal verdienen of in ieder geval tot de intellectuele elite behoren. Voor de geïnteresseerde lezer/intellectueel: zijn boek 'Kapitaal in de eenentwintigste eeuw' is ook bij Amazon te koop.

De kloof tussen boven en onderkant groeit in Nederland dus wel. Zelfs met de spagaten die er tegenwoordig door de regering worden gemaakt, valt deze niet meer te overbruggen. Er is meer nodig. De armen worden armer en de rijken rijker, aldus onlangs nog de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR). De armste tien procent is er tussen 1977 en 2011 zelfs met dertig procent op achteruitgegaan. En deze trend is helaas tot op heden nog niet gestopt laat staan gekeerd.

De drie rijkste Nederlanders bezitten meer dan de helft van het vermogen van alle Nederlandse huishoudens bij elkaar. De rijkste tien procent in ons land bezit zeventig procent van al het financiële vermogen. Onder-tussen wordt 'vermogen' nauwelijks belast. De vermogensbelasting ging in het afgelopen decennium zelfs omlaag (en door slimme trucjes van grote kantoren daalde die voor de heel erg rijken zelfs tot nul), terwijl de belasting op arbeid steeg. Raar toch, want met nuttig werk verdienen we de kost en voegen we waarde toe aan de maatschappij. Met geld wordt geen waarde gegenereerd, het is windhandel. Toch belasten we

arbeid steeds meer en kan een kleine ondernemer zich geen personeel veroorloven en wenst hij zijn concurrent vooral veel personeel toe.

Is de waarschuwing dat er een revolutie op komst is en dat we die voor moeten zijn, ingegeven door welbegrepen eigenbelang? Een eigenbelang dat ook omschreven kan worden met de term 'angst'? Angst om alles kwijt te raken aan de horden armen die met biljartstokken en ivoren ballen over hen heen dreigen te storten? Ik denk dat die vrees niet gerechtvaardigd is, tenminste als we als samenleving tijdig tot het inzicht komen dat onze beschaving meer gelijkheid nodig heeft om tot 'een bloeiend leven' te komen. We moeten in de vaart der volkeren opgestoten worden door een slimme, nieuwe en rechtvaardige politiek die uitgaat van duurzaamheid, niet alleen van het milieu, maar ook van de verhoudingen tussen mensen, van het onderwijs, arbeid en ons aller welzijn. Nodig is een politiek die gelijkheid niet alleen met woorden propageert, maar ook met daden. Daar is moed voor nodig of een vernuftige krijgslist waarbij op andermans belang wordt ingegaan om het eigen te dienen. In elk geval eist het een overheid met ballen en zonder stok om de zwakken mee te slaan.

Gijs van Elk

Voorzitter CRR